

מדינת ישראל

א.ו.

הכנסת

פרוטרקורל מס' 10/7

מישיבה של ועדת החינוך והתרבות, שחוקימה
ביום ד', י"ג בכסלו, תשכ"ו,
8.12.54, גשעה 08.45.

נכח הו:

- חברי הוועדה: ש. פרסיץ - היו"ר
- ס. ארם
- א. ברטן
- ז. בן-יעקב
- א. כלפון
- ש. כפרית
- ד. נצר
- פ. סמילנסקי
- ר. צברי
- א. דזיאל-נאור

סוזמנים:

- פרופ' דינור - שך החינוך והתרבות
- מר שריד - מ"מ מנהל משרד החינוך והתרבות
- גב' ססנר - היועצת המשפטית של משרד החינוך

נעדרו:

- ס. אונא
- ח. בוגר
- ק. כהנא
- ש. גריידי
- י.ש. דוזנברג

סדר-היום:

שאלות ותשובות.

=====

היו"ר ש. פרסיץ:

אני פותחת את הישיבה.

א. דזיאל-נאור:

ברצוני לדעת מה הן מגמותיה של תנועת המחנכים, והאם תנועה זו אינה עומדת במטירה לעקרונות חוק החינוך הממלכתי, הקובע בסעיף 1, כי תבוסל הזיקה בין בתי-הספר לבין כל הארגונים הפוליטיים. והרי תנועה זו הוקמה במיוחד כדי להחזיר את הקשר שבין בתי-הספר לבין תנועת העבודה וההסתדרות, והיא פועלת על ידי הקמת תאים וארגונים והפצת דעותיה לא רק באופן פומבי כמקובל, אלא על-ידי שליחת חוזרים אישיים וקריאת אסיפות מיוחדות למטרות המנוגדות לחוק החינוך הממלכתי. דעתי שפעולה זו איננה ואינה לחסותו ולתמיכתו של משרד החינוך, ואילו בסעיף ב' של החוזר אשר נשלח לבתים באמר, כי התנועה עומדת בקשרים עם משרד החינוך ועם המרכז לחינוך ולתרבות של ההסתדרות העובדים, ותקבל מהם תמיכה רוחנית וחומרית, היינו תמיכה למטרות המנוגדות למטרות חוק החינוך הממלכתי.

מאחר שמשרד החינוך מפקד על שמירת החינוך הממלכתי וביצועו, אני מבקשת לקבל הסבר המניח את הדעת בכל הפרשה הזאת.

ד. נצר:

בקטר למועדון "המריבה" בירושלים, ברצוני לשאול מה הם קידיו של משרד החינוך עם מועדון זה, מניין באו הילדים המבקרים במועדון, ומהו המצב כרגע.

או.

היו"ר ש. פרסיץ:
והעדר תלמידים.
קיבלתי מכתב מוועד ההורים של בית-הספר "טוריה" בנתניה. מכתב זה דן בהטבת הכיתות ז' ו-ז' בבית-ספר זה / לא הייתי מביאה אותו לידיעת הוועדה, הואיל והעתקים נשלחו למסדר החינוך באופן יסודי, אלא שאממול היתה כאן מטלחת בענין זה והבטחתי להביא את הבעיה בפני הוועדה.

נתבקשתי לשאול כיצד הורכב הוועד לחלוקת הטיפנדיות מן הקרן המשותפת של הסוכנות והממסלה, ומי מטתף בו.

מה יחסו של מסדר החינוך לארגונים פוליטיים שונים אשר עוסקים בהסתלמות טורים? אנו חושבים אמנם שהכרח הוא לערוך הסתלמות לטורים בלתי-מוסטכים, אבל מדוע דבר זה ניתן לעסיה על-ידי ארגונים פוליטיים, ואם זהו המצב - מדוע היה צורך לאחד את הסמינר שלהנסיים ציוניות עם סמינר לוונינסקי? האם כיום יכולים להיות קיימים גם סמינרים מפלגתיים וגם בתי-ספר גבוהים להסתלמות טורים מחוץ לבית-הספר הגבוה בבית-הכרם?

אנשים הקרובים לחוגי האוניברסיטה טוענים כי האוצר הבלום של האוניברסיטה - הספרייה על הר-הצופים - נאכל ויורד לטיון מבלי שבעסה משהו להצילו. האוניברסיטה זקוקה לספרים אלה, ומבלי להתעלם מן הבעיה הפוליטית של הבנינים על הר-הצופים - שבה אין ועדת החינוך והתרבות יכולה לטפל - הם אומרים כי אפשר לעשות דבר מה בענין זה הנה בידינו נמצאים כ-80,000 ספרים ערביים החשובים מאד לערבים עצמם, ואין כל ספק שבאמצעות אונסקו אפשר היה להביא לחילופי ספרים. פרופ' ברגמן פנה בענין זה למסרדים הנוגעים בדבר, אך כאשר פנייתו לא נתנה כל תוצאות נתבקשתי להביאה לידיעת הוועדה ללידיעת שר החינוך.

א. רוזאל-נאור:
ידוע לי שמסדר החינוך העניק הכרה לתנועת הצופים ולתנועה המאוחדת. ברצוני לשאול סאלה בקטר לצורת פעולתן של תנועות אלו. האם מן המקובל הוא והאם מסדר החינוך אישר בזה ענין זה שנער בגיל 14 בערך יכנס לכיתה ה', בעת שמתנהל בה שיעור, ויחלק כרוזים הקוראים לילדים להצטרף לתנועת הצופים?

א. ברטן:
קראנו בעתונות על התמטרות בקרב הטורים בגלל הלנת שכרם, ועל איומי שביתה. ברצוני לדעת מהו המצב בענין זה, כי דבר זה קרה לא רק החודש.

שר החינוך והתרבות:
קיבלתי את האגרת של תנועת המחנכים ולאחר מכן הגיע אלי גם מכתב הבא להסביר שאין כוונתם ואין רצונם ואין בדעתם של חברי התנועה לעשות את הארגון לארגון פעיל בבתי-הספר. זהו צריך להיות ארגון טורים לסם הסברה והסתלמות, שלא יסא אופי מפלגתי או ארגוני בסובן של החדרת דעיונות והשפעה ישירה על החינוך אלא יעשה להפצת דעות בקרב הטורים ובקרב הצעירים בענין ההיחלצות. קראתי מכתב זה בעיון; יש לי מה לעיר עליו ואני גם דורש שהוא יפורסם ברבים.

מסדר החינוך יתנגד בכל תוקף לנסיון של השפעה ושל חדירה מכוונת לבתי-ספר. השקפתי היא כי סעיף ב' לחוק החינוך הממלכתי מביע את האידיאל החינוכי המשותף לאומה כולה וכל נסיון להגשים בסובן זה יבורך. ויש צורך בזה, כי אין ערך לחוק החינוך הממלכתי אם הטורים לא ירצו להגשים. תכנית הלימודים תלויה בהפעלת הטורים והתלמידים לשיטת עבודה עצמית, והיא דורשת טאמץ מצד הטורים. מיסדי תנועת המחנכים אומרים שזוהי כוונתה של התנועה. אני עומד עכשיו לברר את הענין וכל אי-הבנות בקטר לכך יורחקו.

היו"ר ש. פרסיץ:
נכון שכל נסיון לבצע את מטרות החוק הכלולות בסעיף ב' יבורך. אבל עלינו לשמור ולשקוד על כך שננסיונות אלה לא יהוו נסיונות של פליטה והפיכת התנועה לאיגוד אשר יבייש שמו של כל מורה שאינו מסתיין אליו. כאילו מורה זה שתנגד לביצוע מטרות חוק החינוך הממלכתי ויעמידו במצב של נחות-דרגה. נוסף לכך, ברור כיום שסעיף א' של חוק החינוך הממלכתי שולל לחלוטין ארגונים מסוג זה, ומאמצים לביצוע החוק יכולים להעשות רק על-ידי מסדר החינוך עצמו.

או.

שר החינוך והתרבות:

אפשר היה לאסור את הארגון אם הוא היה באמת מתארגן בצורת תאים למען חדור לבתי-הספר. אבל אי-אפשר לאסור הפצת אידיאות בצ'ינוי והסברה בין הסורים. זוהי הרי שליטת זכויות אלמנטריות. תנועה זו גם איננה מפלגתית, כי מסתתפות בה מפלגות טובות התוסכות באידיאות אלו. אסר לניסוח של האגרת, נציגי התנועה אסרו שהניסוח לא הצליח והוא יתוקן.

א. רוזיאל-נאור:

במסך כל זמן היותנו בכנסת, כאשר אנו דנים על חוקים שונים, תמיד חוזרים ומדגישים את העובדה שאין דנים על כוונות, אלא על הדברים ככתבם בלבד. האגרת ליל תנועת המחנכים אמנם איננה חוק, אבל מוזר לסמוע שתנועה בה נמצאים מורים ומחנכים רבים כל-כך לא הצליחה לנסח את כוונותיה בצורה הנכונה. כיצד אפשר לקבל את הטענה של ניסוח בלתי-מוצלח כאשר באגרת נאמר במפורש שהתנועה תבוא בקשרים עם המרכז לחינוך ולתרבות ליד הסתדרות העובדים למען קבל עזרה מוסרית ומטטית, והיא גם מפעל למען החדרת העקרונות של הסתדרות העובדים הכללית? אני רוצה גם לציין כי האגרת נשלחה בצורה הסזכירה את ימי המחתרת, כאשר דברים שונים היו נשלחים מבלי שטקבל ידע מיהו השולח.

שר החינוך והתרבות:

פתיחת המועדון ליד מוסדרה קטורה במלחמה במסיון. כזכור, שאלו אותי בכנסת לעתים קרובות, ודווקא מאותם החוגים המתנגדים עכשיו לקיום המועדון, מה אנו פועלים למן המלחמה במסיון. באותו הזמן הסברתי שאינני רוצה לנקוט באמצעי תחיקתי ולהכריז על בתי-הספר של המיסיון כבלתי-מוכרים לצורך חוק חינוך חובה, כי השעה איננה כשרה לכך. אמרתי אז כי הדרך היחידה ללחום במסיון היא הקמת מועדונים וטיפול בילדים עזובים. נמצא אדם אחד תרם למטרה זו 100,000 לירות, אנחנו התקשרנו עם ארגונים שונים שיקבלו על עצמם את ארגון המועדון, והמועדון במוסדרה הוקם. עזרת משרד החינוך והתרבות מתטבאת עכשיו בשליחת מדריכים מטעם לסכת הנוער.

לאחר שנודע לי כי רוצים להרוס את המועדון,

פניתי לשר השטמרה וביקשתי ל-אוג לכך לרכוש המועדון לא ייהרס. שר השטמרה ענה לי שהשטמרה שומרת על המועדון.

המצב כיום הוא שמנהל המסדר קיבל משלחת של היהודיים הדתיים והם אמרו לו שמוכנים למסור בפסם על ענין זה. לא הופתעתי מדבריהם אלה, כי זכורות לי פרסיות דומות אחרות. הנה ישנו ליד "מנורה" בית-ספר ע"ש דוד ילין. בבית-ספר זה ישנה התעמלות משותפת לילדים ולילדות ותוסבי הסביבה התנגדו כל החורף להתמעלות זו, הסליכו אנבים על הילדים, קרעו את בגדיהם וידקו בפניהם, וטענו כי אנו נכנסים לתחומם. צריך היה להקים חומה סביב בית-הספר כדי לסגור על הילדים.

עתה פנו אלינו והציעו 3000 לירות דמי-מפתח כדי

שנפנה את המועדון. אבל אין אנו נמצאים בתחום-המושב. אילו ידענו שהמועדון יעורר התנגדות כזאת לא היינו פותחים אותו בסביבה הזאת, אבל מכיוון שהוקם - אין לסגרו. אבל אינני מתנגד שגם סביב המועדון תוקם חומה, כדי שהילדים לא ייפגעו. אני רוצה עוד להגיד שתושבי השכונה בה נמצא המועדון באו לבתי הילדים ואיימו על ההורים שלא יתנו להם להכנס לבית-הכנסת אם ישלחו את ילדיהם למועדון. אך ענין זה הוא מחוץ לתחום פעולתו של משרד החינוך. מתפקידנו להתנגד לסגירת המועדון ולא להפסיק את התמיכה בו, על היתר תלמוד המסמרה.

ליד הקרן המשותפת של הסטיפנדיות קיימת הנהלה,

קיים ועד מייעץ ונשיאות. הוחלט כי הרכב המוסדות יהיה מוסכם ויהיו מיוצגים בהם כל העדות וכל הצרכנים. שר הפנים הגיש לי רשימת מועמדים למוסדות הקרן ואישרתי את כולם.

היו"ר ש. פרסיץ:

קיבלתי בענין זה שתי תלונות: אחת מכה"כ גריידי והשנייה מכה"כ סגור-כהן, הטוענים כי הרכב המוסדות הוא חד-גווי ולא מיוצגות בהם כל המפלגות המיצגות עדות שונות.

שר החינוך והתרבות:

המועצה גברה שני באי-כוח, הסוכנות הציעה 3 אנשים והממשלה הציעה שני אנשים. כל המועמדים אשר הוצעו

אושרו על-ידי.

א.ו.

שר החינוך והתרבות:

איחוד הסטינרים בוצע בכל מקום ומקום, ואני חושב שאמסין ללכת בדרך זו. אשר להשתלמות המורים, הנני מתנגד לכל צורה של השתלמות אשר איננה נעשית בדפוסים של משרד החינוך. בבית-הכנס קיימת מחלקה להשתלמות מורים ונערכו שם קורסי השתלמות ל-1000 מורים, היה קורס למנהלי בתי-הספר שהקיף 50 איש וכן היו קורסים למורים במקצועות הסובבים. ברצוננו לערוך השתלמות כאלו גם בתל-אביב ובחיפה, וקיימת ועדה המטפלת בזה. ברצוני לקבוע דפוסים קבועים להשתלמות מורים, ובמידה שהכלים להשתלמות מורים מטעם משרד החינוך יהיו טובים, מטילא יתבטלו ההתלמות הנערכות על-ידי גופים אחרים. אנחנו מארגנים עכשיו מחלקה להשתלמות מורים ביבנה ובנאר-טבע, ואנו רוצים שליד כל סטינר תהיה מחלקה כזאת. אני חושב שעבודה זו מתקדמת בסדר ובצורה הרצויה.

בקשר לספרית האוניברסיטה יש להבדיל בין

בעיית הר-הצופים לבין הספרייה הערבית. את ענין הר-הצופים עוררתי לא-פעם לפני 6 - 5 שנים ונאמר לי שהורדת ספרים מהספרייה של הר-הצופים פירושה למעשה ויתור על הר-הצופים. לזה אנשי האוניברסיטה לא רצו להסכים. אשר לעניני הסדיניות הגבוהה, כבודם של אנשי האוניברסיטה במקום מונח, אבל בטאלות אלו פוסקת הממשלה. גם בספרייה שבעיר יש הסוגי ספרים שאינם נמצאים בסיטוס הראוי מפני חוסר-מקום. על כן אני טוען שראשית כל יש לבנות בעיית הספרים מקשה לא רק על הסטודנטים בלימודיהם, זוהי בעיה רצינית מאד לכל המדע שלנו. אנחנו מטפלים בדבר, אבל הטעמים הצינתי הם כבדי-מסקל. אילו ידענו שהמצב הזה יימסך יתכן והייתי נוהגים אחרת.

א. רוזאל-נאור:

הייתי רוצה לדעת מה חלקו של משרד החינוך בהפעלת לחץ על הממשלה למען טיפול מדיני

בשאלת הר-הצופים.

אמרת כבר שלא-פעם עוררתי שאלות אלו.

שר החינוך והתרבות:

ביפן היתה ספרייה ערבית בת 80,000 אכסטפלרים וכתבי-יד יקרים. דאגתי לכך שכל הספרים יקרי-הערך וכל כתבי-היד יועברו לירושלים לפקדון על-סנת שיימצאו ברשות אנשי מדע. אני מקווה שבדבר זה בוצע. בין הספרים הנותרים ישנם עשרות אלפי אכסטפלרים של ספרי-לימוד. פניתי לעיריית תל-אביב, אשר כה נלהבת להקמת אוניברסיטה בעיר, והצעתי שיעבירו אליהם את הספרייה הערבית, כי ספרייה היא יסוד לעבודה מדעית. לנו לעומת זאת אין די אמצעים לטפל בספרים אלה. אך העירייה הפסיקה להתעניין בענין זה, הואיל וזהו ענין פעוט והם אינם מטפלים בענינים פעוטים.

ספרים ערבים יקרי-ערך חשובים חשובים גם

לנו, כי באוניברסיטה ישנה מחלקה גדולה מאד למדעי המזרח. אין על כן כל הצדקה להעביר ספרים אלה לידי הערבים.

אשר להערתה של חה"כ רוזאל-נאור בקשר

לפעולתה של תנועת הצופים, אני מסכים שנוהג זה איננו מקובל ואשלח חוזר בקשר לכך.

מר טריד:

אלינו הגיעו חלונות שכאשר מדריכי תנועת הצופים והתנועה המאוחדת באים לבתי-ספר

מגורשים אותם לא רק מן הכיתות, כי אם גם מחצר בית-הספר; הטנהלים לא נותנים להם לפעול. יכול להיות שהמקרה אשר חה"כ רוזאל-נאור דיברה עליו קרה בבית-ספר בו המנהל טרשה למדריכים להכנס, אבל ברור שלכיתות אין הם רשאים להכנס. בדרך כלל קשה לקבוע כללים, כי כל התנועות, לאו דווקא התנועות החינוכיות, יש להן דרכים משלהן. והכללים שנקבע לא יעמדו במבחן המציאות. טובן שיש להודיע לנו על כל מקרה של חלוקת כרוזים בכיתות, ואני מבקש את חה"כ רוזאל-נאור להודיע לי מתי ועל-ידי מי נעשה הדבר.

ענין בית-הספר "מוריה" בנתניה. גם אנחנו

קיבלנו את העתק הסכתב של ועד ההורים, ופנינו למפקח הסחוז בבקשה לקבל דין-וחשבון. והנה נתברר, שבסנת תשי"ג, עם הפעלת חוק החינוך הממלכתי, כאשר הוחל במיזוג כיתות קטנות ובתי-ספר, מצא המפקח בבית-הספר זה כיתות ו' ו-ז' קטנות, מאוכלסות תלמידים בני העדה התימנית בלבד ובעלות רמה נמוכה. על כן הוא החליט כי מוטב להעביר את הילדים לבית-ספר סטודר

או.

מר שריד:

בנתניה, אלא שהילדים יצטרכו לנסוע מרחק מסויים. נשאלת השאלה אם 30% מהתלמידים בעדרים מבית-הספר על אף הצירוף או בגללו. יתכן שלולא היו טעבירים את התלמידים לבית-ספר זה היו בעדרים 60%. המפקח אומר שחבל עתה להוציא את הילדים מבית-ספר טוב, להכניסם לכיתות של ילדים תימניים בלבד וליצור כיתות קטנות. אין כאן שום קיפוח.

אין מסדר החינוך נותן הוצאות נסיעה הן בתל-אביב והן בחיפה. הוא משתתף בהסעת תלמידים רק מישוב אחד למשנהו. אבל הסכונה בה גרים התלמידים היא אחת הסכונות של נתניה, ולא מחוצה לה. אני בטוח שאם יתברר כי ישנם תלמידים שצריך להשתתף בהוצאות הטעתם עיריית נתניה בוודאי תסייע להם. בכל אופן נבדוק שנית את כל הבעיה.

שר החינוך והתרבות:

היו עיכובים בתשלום מסכורות במקומות מסויים בהם המנהלים לא הגישו לנו רשימות של כל המורים. בכמה מקומות איחרו בתשלום, אבל בדרך כלל בחודש האחרון שני שלישים של ציבור המורים קיבלו את מסכורתם בשבועיים הראשונים. ישנם מורים המקבלים את מסכורתם דרך מסד. קרה מקרה שצ'ק אשר נשלח לעירייה עוכב שם. ביקשתי את שר הפנים לברר את הדבר, ואמרתי שלא נשלח עוד את הצ'קים באמצעות העירייה מפני שהכסף מתעכב על-ידו. אולם אין צורך להפסיק מיד את העבודה. גם פועל העומד ליד מכונה אינו מפסיק את עבודתו באופן אוטומטי, אם הוא אינו מקבל את המסכורת בטוהר הקבוע. הטביות האלו הורסות באופן אוטומטי את המדינה.

י. סטילנסקי:

האם מסכורות המורים משתלמות עדיין על-ידי המסדר בירוסלים, ועל-ידי כך נוצר צוואר-בקבוק, או שהתשלום מבוצע על-ידי מפקחי המחוזות?

מר שריד:

העתונים באים ללמדנו ולבקרנו, אבל הם מבקרים שיטות שהיו נהוגות בימי הוועד הלאומי. הם אינם יודעים מה השתנה מאז או אפילו סלפני שנתיים. הם מבקרים אותנו על קיום שיטה צנטראליסטית, אך מה לעשות ושיטה זאת בוטלה כבר ובמקומה באה שיטה דצנטראליסטית. לאחר שנקבעו לפני שנה 6 מחוזות חינוך, שבדאש כל אחד מהם עומד מפקח מחוזי, הוחל גם בפירוק צוואר-הבקבוק שהיה קיים כאשר המסדר בירוסלים חיפל בכל החשבונות של מסכורות המורים. לפני חודשיים-שלושה הוקמו ליד כל הלסכות המחוזיות חוליות-חשבון. חוליות אלו מכיבות את גליונות המסכורת של כל המורים במחוזם, ומודיעות לנו על איזה סכום יש לשלוח צ'ק לרשות המקומית. על כן אין כל עיכוב בשליחת הצ'קים. כל הצירורים בגליונות המסכורות בקשר לסעויות שחלו בהם נעשים עתה בחוליות-החשבון המחוזיות, ואפשר לתקן כל טעות תוך זמן קצר ביותר.

חודש נובמבר היה החודש הראשון בו סילמנו למורים מסכורת שלמה ו-75% מן המורים והגבנות קיבלו את מסכורתם עד ה-14 לחודש, 25% - לאחר ה-14. עד אמשול שולמה מסכורת ל-75% - 70% מכלל המורים, ואנו מקווים שהתשלום יסתיים עד יום ו'.

בגובה מסכורת ששולמה אשתקד בחודש אוקטובר סילמנו לכל המורים ספרעות בלבד. כפי שזה נהוג כל שנה, כי בחודש הראשון לפתיחת בתי-הספר לא ידוע עדיין כמה מורים עובדים וכו'.

שביתת המורים היא אוטומטית, אם הצ'ק הנשלח לרשות המקומית מתעכב מאיזו סיבה שהיא.

א. ברטון:

האם אין אפשרות לשלם את מסכורת המורים עד ה-5 לחודש?

מר שריד:

אין אפשרות כזאת, כי האוצר מוציא רק את אותם סכומי הכסף הנכנסים לקופת המדינה.